

Základy práce s informačními zdroji pro bc. studenty MVZ2021

Brno, 22. dubna 2021

Mgr. Dana Mazancová, DiS.

Práce s EIZ I. - cíle dnešní lekce

- ❖ naučit se základy vyhledávacích technik (klíčová slova, logické operátory, informační zdroje)
- ❖ jak vytvořit/položit rešeršní dotaz
- ❖ praktické vyhledávání ve vybraných databázích
- ❖ praktická cvičení
- ❖ **zadání 1. dílčího praktického úkolu**

Vyhledávání

- 1. Výzkumná otázka a klíčová slova**
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

1. Výzkumná otázka

- 1) Zformulujte výzkumnou otázku (téma nebo problém)
 - ❖ zjistěte si dost informací o daném tématu (e-knihy, rada kolegů atd.)

Volba výzkumné otázky

Příliš obecná:

Jaký je vztah mezi státní regulací a energetickou účinností?

Specifická:

Jak program Zelená úsporám přispívá k energetické účinnosti v městě Brně?

Triviální:

Je Ruská federace vlivným energetickým exportérem?

Netriviální:

Jak Ruská federace využívá energii v zahraniční politice ve vztahu k pobaltským státům?

Volba výzkumné otázky II.

Nerealizovatelná:

Jaké osobní pohnutky vedly ministra Kubu k prosazování prolomení limitů pro těžbu uhlí v severních Čechách?

Realizovatelná:

Jaká jsou hlavní témata spojená s energetikou ve veřejném diskurzu vlády České republiky?

Klíčová slova

2) Vyjádřete výzkumnou otázku ve formě **klíčových slov (hesel)**

- ❖ používejte zejména **podstatná jména**
- ❖ příd. jména, zájmena a slovesa pouze pokud jsou opravdu nezbytné
- ❖ vyhýbejte se tzv. stop words (předložky, spojky, členy v cizích jazycích)

***př. Rusko (federace); energetika; zahraniční politika;
(po)baltské státy/země***

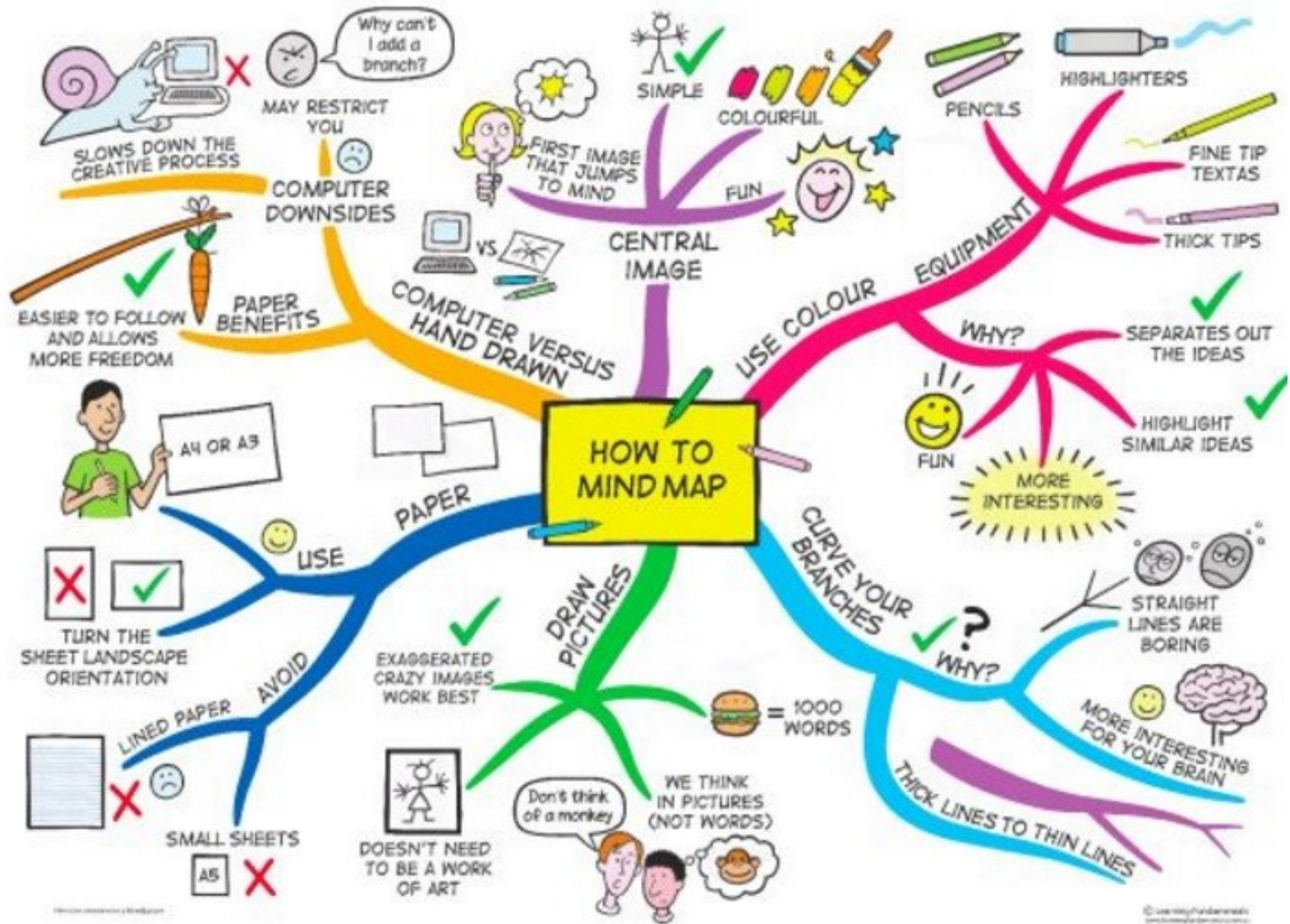
Pozn. v katalozích knihoven můžete nalézt i tzv. **předmětová hesla**

př. Rusko (federace) - zahraniční vztahy

Myšlenkové mapy

- Při práci s tématem lze využít tzv. **myšlenkových map**
 - ❖ grafické znázornění tématu
 - ❖ aplikace - [Pět nejlepších nástrojů pro tvorbu myšlenkových map](#)

1. Téma a klíčová slova

2. Další specifikace

3. Výběr zdrojů

4. Boolovský model

5. Technika vyhledávání

6. Vlastní vyhledávací proces

7. Hodnocení vyhledaných záznamů

8. Další operace

2. Další specifikace

□ Před začátkem vlastního procesu vyhledávání je třeba si ujasnit:

- ❖ časové rozmezí
- ❖ typy dokumentů (např. odb. časopisy, kapitoly z knih, příspěvky z konferencí, zpravodajství)
- ❖ typ dat (text, audio, video)
- ❖ jazyk dokumentů (většina světové produkce je v AJ)
- ❖ **forma (odborná x populárně naučná)**

1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
- 3. Výběr zdrojů**
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

3. Výběr zdrojů

- Specializované odborné databáze
- Knihovní katalogy
- Specializované vyhledávače odb. informací
- Repozitáře
- Knihovny
- Další

Google
Scholar

Google (Scholar) - tipy pro vyhledávání

- ❑ Autorský profil na GS - **author: Filip Černoch**
- ❑ Vyhledávání na konkrétní stránce
př. suchy site:fss.muni.cz
- ❑ Definice
př. define:european union
- ❑ Vyhledávání stránek, které jsou podobné určité adrese URL
př. related:mve.fss.muni.cz
- ❑ Typ dokumentu
př. filetype:pdf

Get More Out of Google

DOAJ - Directory of Open Access Journals

The screenshot shows the DOAJ website interface. At the top, there is a dark navigation bar with the DOAJ logo on the left, a 'SUPPORT' link with a heart icon in the center, and an 'APPLY' link on the right. Below this is a light grey navigation bar with 'SEARCH', 'DOCUMENTATION', and 'ABOUT' links, each with a dropdown arrow. The main content area features the text 'THE DIRECTORY OF OPEN ACCESS JOURNALS' and a large heading 'Find open access journals & articles.'. Below the heading are two radio buttons: 'Journals' (selected) and 'Articles'. A search bar is present with a dropdown menu set to 'In all fields' and a red 'SEARCH' button. At the bottom, five statistics are displayed in a grid-like format, separated by vertical dashed lines: 80 LANGUAGES, 125 COUNTRIES REPRESENTED, 11,670 JOURNALS WITHOUT APCs, 16,228 JOURNALS, and 5,944,111 ARTICLE RECORDS.

DOAJ

SEARCH DOCUMENTATION ABOUT SUPPORT APPLY

THE DIRECTORY OF OPEN ACCESS JOURNALS

Find open access journals & articles.

Journals Articles

In all fields SEARCH

80 LANGUAGES

125 COUNTRIES REPRESENTED

11,670 JOURNALS WITHOUT APCs

16,228 JOURNALS

5,944,111 ARTICLE RECORDS

Položka **Journals** umožňuje filtrování dle vědních oborů (**Subjects**)

Web of Science

- ❑ Citační a abstraktová databáze, ve které si můžete rovněž dohledávat literaturu, k plným textům je zapotřebí se následně prolinkovat do jiných zdrojů
- ❑ V horním menu naleznete položku **Journals Citation Reports** – ta vám mj. umožňuje dostat se k seznamu **oborových impaktovaných časopisů** (ukázka viz další slide). Více o impakt faktoru se můžete dočíst např. [zde](#)
- ❑ **Info závěrem, jedná se o témata, kterým se běžně věnuji až se studenty vyšších ročníků, ale vkládám pro zájemce 😊**

[Home](#)
[Category Rankings](#)

Go to Journal Profile

Select Journals

Select Categories

COMPLEMENTARY
MEDICINE

INTERNATIONAL
RELATIONS

LAW

LIMNOLOGY

LINGUISTICS

LOGIC

MANAGEMENT

Select JCR Year

2019

Select Edition

SCIE

SSCI

Clear

Submit

Journals By Rank

Categories By Rank

All Journal Categories ranked by Number of Journals

Customize Indicators

	Category	Edition	#Journals	Total Cites	Median Impact Factor	Aggregate Impact Factor
1	ECONOMICS	SSCI	373	1,116,324	1.411	2.219
2	MATHEMATICS	SCIE	325	565,491	0.794	0.993
3	MATERIALS SCIENCE, MULTIDISCIPLINARY	SCIE	314	5,001,499	2.528	5.274
4	BIOCHEMISTRY & MOLECULAR BIOLOGY	SCIE	297	3,962,918	3.167	4.696
5	NEUROSCIENCES	SCIE	272	2,548,868	3.052	4.041
6	PHARMACOLOGY & PHARMACY	SCIE	271	1,769,982	2.681	3.442
7	ENGINEERING, ELECTRICAL & ELECTRONIC	SCIE	266	2,097,197	2.204	3.361
8	ENVIRONMENTAL SCIENCES	SCIE	265	2,622,685	2.400	4.313
9	EDUCATION & EDUCATIONAL RESEARCH	SSCI	263	421,337	1.585	1.804
10	MATHEMATICS, APPLIED	SCIE	261	631,053	1.162	1.568
11	ONCOLOGY	SCIE	244	2,187,273	3.297	4.840
12	PLANT SCIENCES	SCIE	234	1,292,836	1.576	3.005
13	MANAGEMENT	SSCI	226	892,977	2.465	3.288

Customize Indicators

	Category	Edition	#Journals	Total Cites	Median Impact Factor	Aggregate Impact Factor
1	INTERNATIONAL RELATIONS	SSCI	95	112,146	1.261	1.745

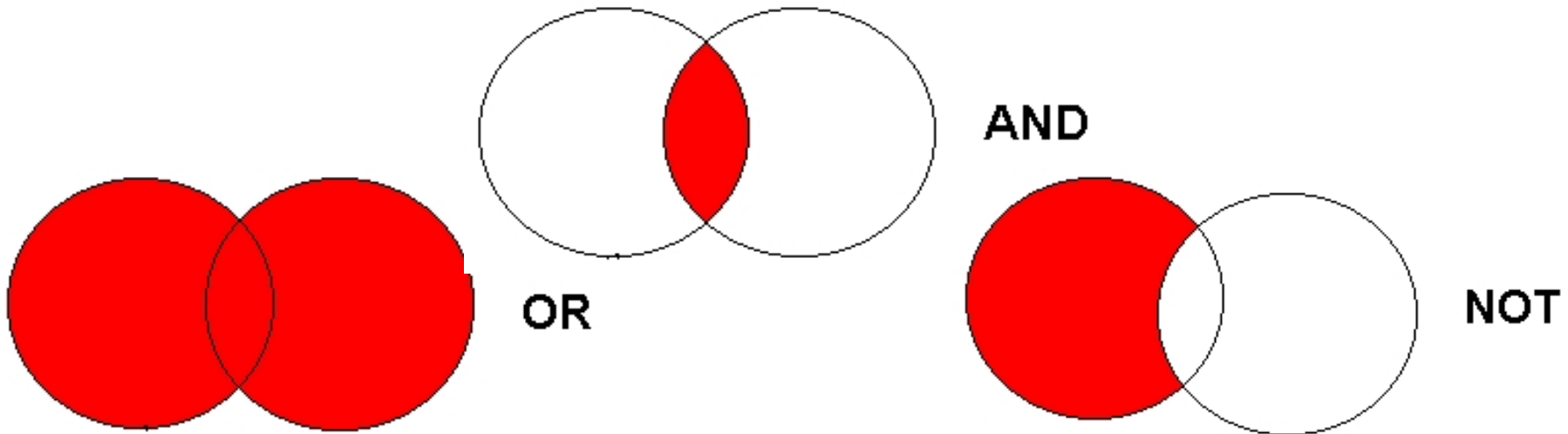
1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
- 4. Boolovský model**
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

4. Boolovský model

- ❑ Logický součin, průnik - operátor **AND**
- ❑ Logický součet, sjednocení - operátor **OR**
- ❑ Logická negace - operátor **NOT**
- ❑ **Krácení termínů** (truncation)
- ❑ Vyhledávání prostřednictvím **fráze**

Strategie Boolovského modelu

- ❑ nejrozšířenější
- ❑ kombinace termínů pomocí logických operátorů AND, OR, NOT

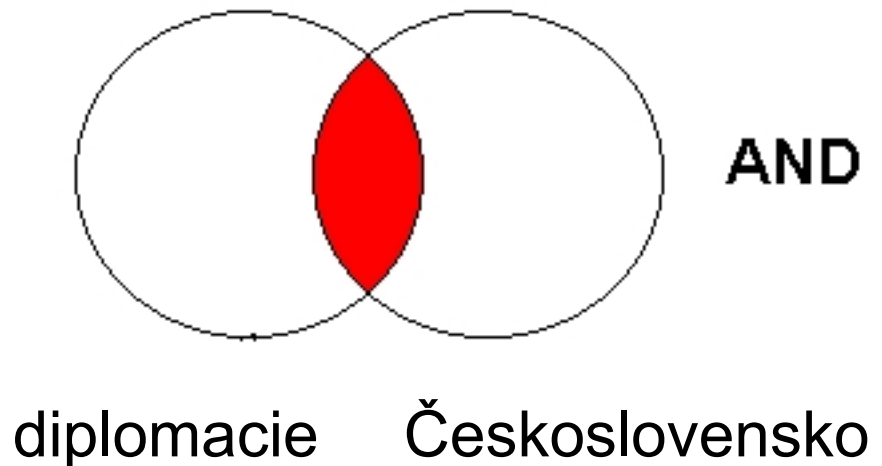

Operátor AND

□ Logický součin, průnik

- ❖ Vyhledání jen těch dokumentů, ve kterých se **vyskytují obě klíčová slova**
- ❖ Výsledek průzkumu se **zužuje**
- ❖ Můžeme jej znázornit jako **průnik množin**

př. diplomacie AND
Československo

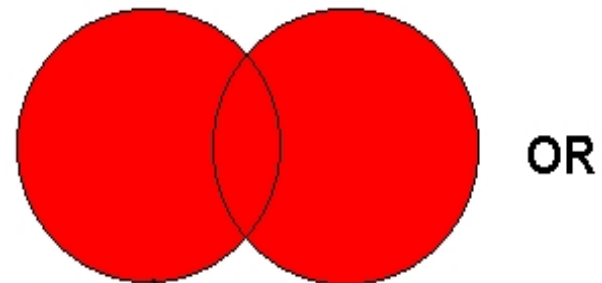

Operátor OR

□ Logický součet, sjednocení

- ❖ Vyhledání dokumentů, které obsahují **alespoň jeden ze zadaných výrazů**
- ❖ Výsledek průzkumu se **rozšiřuje**
- ❖ Můžeme jej znázornit jako **sjednocení množin**

př. Barma OR Myanmar?

Barma

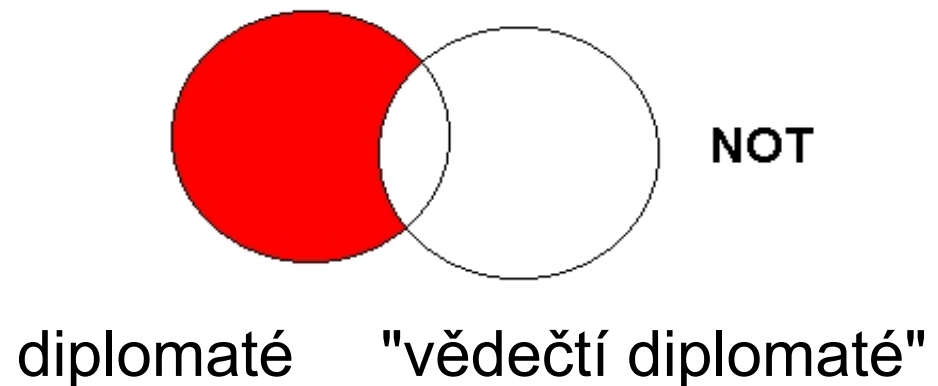
Myanmar?

Operátor NOT

❑ Logická negace

- ❖ Vyloučí ty záznamy o dokumentech, **které obsahují označené klíčové slovo**
- ❖ **Záleží na pořadí klíčových slov**
- ❖ Výsledek průzkumu se **zužuje**

př. diplomaté NOT
"vědeční diplomaté"

Krácení termínů (truncation)

□ Hledaný termín je zkrácen na kořen slova

- ❖ Systém dohledá všechny možné tvary podle tohoto kořenu
- ❖ Přípony nebo koncovky jsou nahrazeny zástupným znakem
- ❖ Výsledek vyhledávání se rozšiřuje
- ❖ Pozn. vyhledávací nástroje mohou využívat různé symboly

př. předsed* - vyhledá předseda, předsedající, předsednictví atd.

Vyhledávání prostřednictvím fráze

□ Bližší specifikace dotazu

- ❖ Slovní spojení
- ❖ Všechny slova se musí vyskytovat v přesném pořadí a uvedeném tvaru
- ❖ Nejčastěji se využívají uvozovky
- ❖ Výsledek vyhledávání se zužuje

př. "mezinárodní vztahy"

Příklady

Trump AND Clinton AND election

Složitý dotaz s využitím booleovských operátorů

Trump OR Clinton AND "american presidential election"
AND campaign

(Trump OR Clinton) AND "american presidential election"
AND campaign

1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
- 5. Technika vyhledávání**
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

5. Technika vyhledávání

- ❑ **Prohlížení (browsing)**

- ❑ **Vyhledávání (searching)**

 - ❖ jednoduché

 - ❖ pokročilé

1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
- 6. Vlastní vyhledávací proces**
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

6. Vlastní vyhledávací proces

- ❑ Málokdy získáte relevantní záznamy po prvním vyhledávání
- ❑ Vždy je třeba rešeršní dotaz ladit
- ❑ Každý zdroj má vlastní pravidla vyhledávání a je třeba tomu uzpůsobit vyhledávací dotaz

Máte-li málo výsledků vyhledávání:

❑ Rozšiřte dotaz

- ❖ přidejte další klíčová slova

❑ Zrušte omezení

- ❖ např. typ dokumentu, dílčí databáze, jenom slova v názvu apod.

Máte-li mnoho výsledků vyhledávání:

❑ **Zužte dotaz**

- ❖ konkretizujte
- ❖ lépe definujte klíčová slova
- ❖ zaměřte se pouze na nějakou oblast apod.

❑ **Přidejte omezení**

- ❖ např. jenom slova v názvu, konkrétní země, typ dokumentu apod.

1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
- 7. Hodnocení vyhledaných záznamů**
8. Další operace

7. Hodnocení vyhledaných záznamů:

- ❑ **relevance**
- ❑ důvěryhodnost zdroje
 - ❖ jména autorů, instituce, kontakty na správce...
- ❑ pravidelná aktualizace
- ❑ odbornost

1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
- 8. Další operace**

8. Další operace:

- tisk
- uložení
- export do citačního manageru (např. [EndNote](#)
[Web](#), [Zotero](#), [Citace.com](#), [Mendeley](#))

Praktické vyhledávání v databázích

Praktické vyhledávání v databázích

- Zkuste si projít doporučené databáze. Vyzkoušejte si funkce **Browse** (listování) v časopisech a **Search** basic nebo advanced (vyhledávání).
- Při zobrazení konkrétního časopisu se podívejte na **informace** o časopisu či jak hluboko sahá archiv časopisu (které roky jsou dostupné).
- Zkuste si vytvořit svůj **účet** v databázi a zjistěte, jaké další možnosti nabízí (např. alerty, ukládání vyhledávání, atd.)
- Zadejte si **rešeršní dotaz** pomocí KS a různých limiterů (čas, jazyk, obor, atd.), které jste si připravili na začátku prezentace.
- Proklikejte si nalezené **výsledky**, zobrazte si konkrétní záznamy – informace o článku, abstrakt, klíčová slova, plný text článku.
- Další databáze najdete i s popisy jejich obsahu najdete na <https://knihovna.fss.muni.cz/ezdroje>

Doporučené databáze

- ❑ [Sage Journals](#)
- ❑ [Taylor&Francis](#)
- ❑ [Wiley Online Library](#)
- ❑ [ProQuest Central](#)
- ❑ [Annual Reviews \(do roku 2018\)](#)

Zadání praktického úkolu

- Zadání **1. dílčího praktického** úkolu najdete v ISu - ve Studijních materiálech předmětu.
- Úkol je třeba vložit do **Odevzdávárny** předmětu **do čtvrtka 29. 4. 2021 (23:59)**.

Literatura

STEINEROVÁ, Jela; GREŠKOVÁ, Mirka; ILAVSKÁ, Jana.
Informačné stratégie v elektronickom prostredí. 1. vyd.
Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislavě, 2010, 190 s.
ISBN 9788022328487.

Děkuji Vám za pozornost

**Mgr. Dana Mazancová, DiS.
mazancov@fss.muni.cz**